

Rapport

OP NAAR DE GEMEENTERAADS- VERKIEZINGEN

Tweede verkiezingspeiling i.o.v. gemeenteraad Den Haag
21 februari 2018

COLOFON

Uitgave

I&O Research
Zuiderval 70
Postbus 563
7500 AN Enschede

Rapportnummer

2018/027

Datum

Februari 2018

Opdrachtgever

Gemeenteraad Den Haag

Auteurs

Peter Kanne
Laurens Klein Kranenburg

*Het overnemen uit deze publicatie is toegestaan, mits de bron **I&O Research** duidelijk wordt vermeld.*

1. I&O Research verkiezingspeiling februari 2018

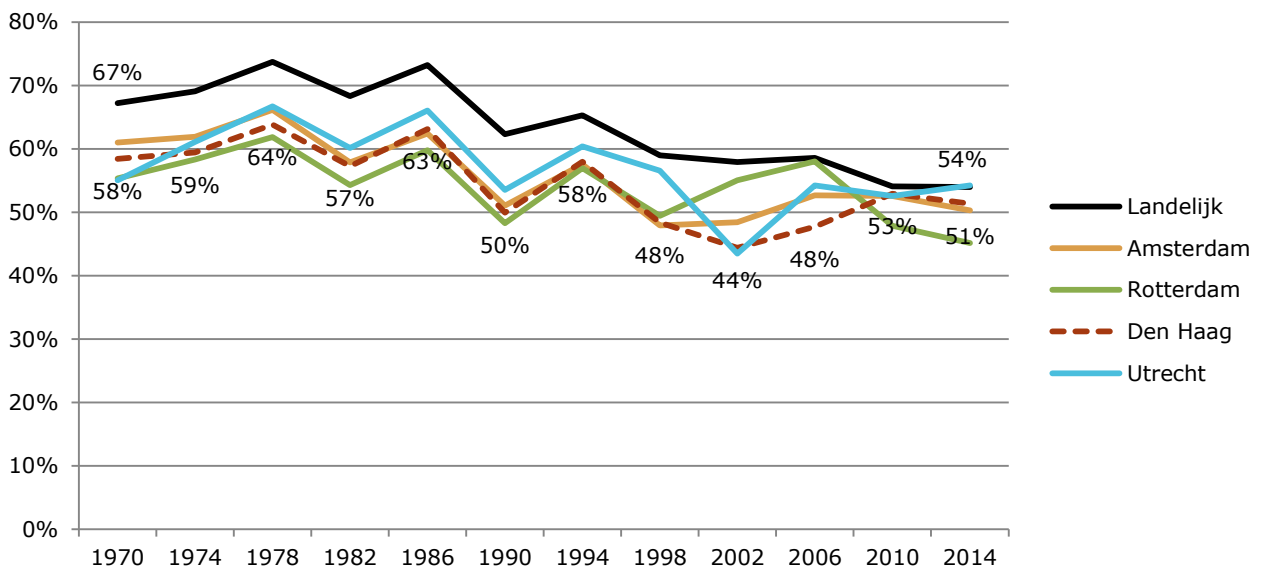
1.1 Inleiding

Op 21 maart 2018 zijn er gemeenteraadsverkiezingen. In Den Haag bepalen circa 400.000 kiesgerechtigden hoe de 45 zetels in de gemeenteraad over de partijen verdeeld worden.

De opkomst bij de gemeenteraadsverkiezingen is al jaren dalende. Op landelijk niveau ging eind jaren tachtig van de vorige eeuw nog circa 70 procent naar de stembus, maar inmiddels is dat gedaald tot 54 procent bij de laatste gemeenteraadsverkiezingen in 2014 (figuur 1.1). In Den Haag ging toen 51 procent naar de stembus. Deze opkomst lag niet alleen onder het landelijk gemiddelde, maar was ook lager dan bij de gemeenteraadsverkiezingen van 2010 (53%). Een vergelijkbaar beeld zien we in de andere grote steden. In Amsterdam (50%) en Rotterdam (45%) is de opkomst zelfs nog lager dan in Den Haag, terwijl Utrecht het net iets beter doet met 54 procent.

Figuur 1.1

Opkomst gemeenteraadsverkiezingen 1970-2014, landelijk en G4 (%)¹

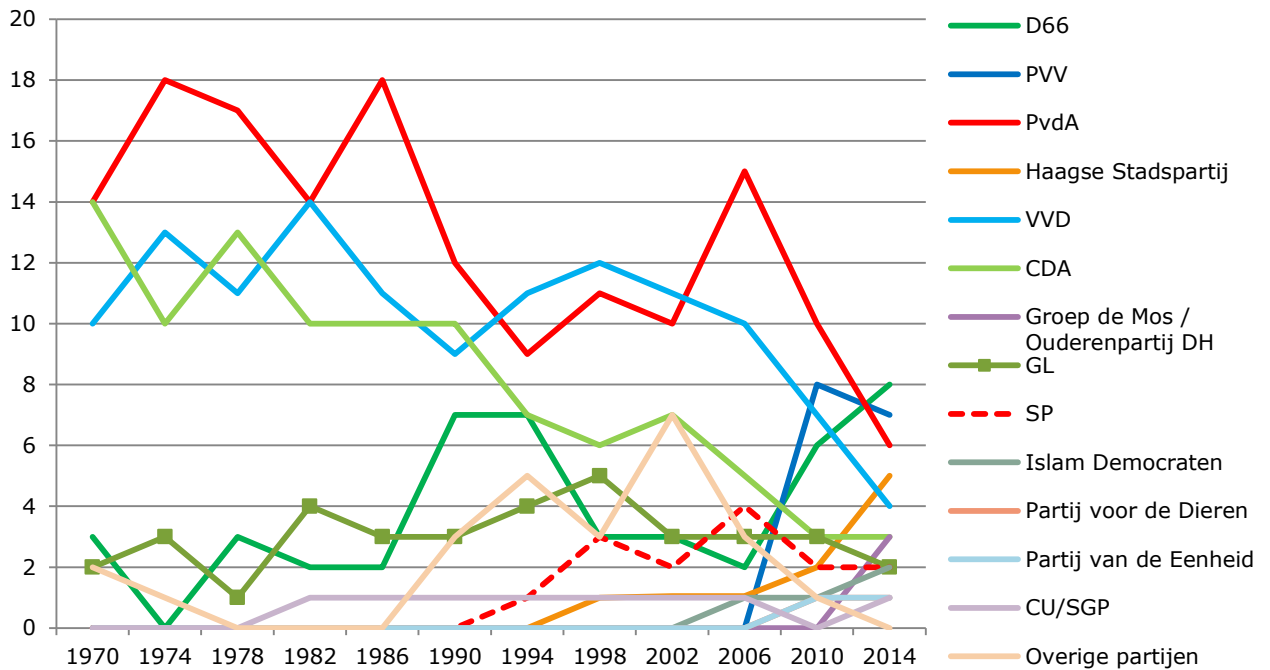
Afgezien van de dalende opkomst is ook het electorale krachtenveld anders geworden.

Sinds de jaren zeventig is het aandeel van CDA, PvdA en VVD – de drie klassieke bestuurderspartijen – geleidelijk afgenomen. Eind jaren zeventig bezetten zij samen 41 van de 45 raadszetels. Bij de laatste gemeenteraadsverkiezingen van 2014 bedroeg hun gezamenlijke zetelaantal 13 (figuur 1.2). In 2014 werd voor het eerst een andere partij – D66 – de grootste in Den Haag en trad een lokale partij – de Haagse Stadspartij – toe tot het college van B&W.

¹ Het opkomstpercentage in Utrecht in 2002 betreft de herindelingsverkiezingen in 2000, met een opkomst van 44 procent. Doorgaans is de opkomst bij herindelingsverkiezingen lager dan bij reguliere verkiezingen.

Figuur 1.2

Samenstelling gemeenteraad Den Haag 1970-2014 (aantal zetels)²

Mede om de opkomst te bevorderen heeft de gemeenteraad Den Haag aan I&O Research gevraagd drie peilingen uit te voeren om een beeld te krijgen van de opkomst- en stemintentie van stemgerechtigde inwoners van Den Haag. Publiciteit omtrent de verwachte opkomst en mogelijke uitkomsten zal – naar verwachting – de verkiezingsstrijd ten goede komen en de opkomst bevorderen.

Deze rapportage bevat de belangrijkste uitkomsten van de tweede verkiezingspeiling.

1.2 Doelstelling van het onderzoek

Het doel van de peilingen is het bieden van inzicht in de opkomst- en stemintentie van Haagse kiesgerechtigden in de aanloop naar de gemeenteraadsverkiezingen van maart 2018.

De uitkomsten van de peilingen worden gebruikt om de aanstaande gemeenteraadsverkiezingen onder de aandacht van het publiek te brengen. Door deze aandacht gaan de verkiezingen – zo is de verwachting – meer leven en zal dit positief uitwerken op de opkomst.

² Dit betreft de samenstelling van de gemeenteraad direct na de verkiezingen. Sommige partijen zoals het CDA en GroenLinks, zijn voortgekomen uit een aantal afzonderlijke partijen. De zetels van deze voorgangers zijn toegerekend aan de huidige partij.

1.3 Politieke interesse

In hoeverre zijn inwoners van Den Haag geïnteresseerd in de gemeentelijke politiek? Wederom geven zes op de tien inwoners aan tamelijk tot zeer geïnteresseerd te zijn in de politiek in de gemeente Den Haag.

Er zijn vrijwel geen verschillen ten opzichte van de eerste peiling (21 januari). Wel blijkt dat het aantal kiezers dat helemaal niet geïnteresseerd is in de gemeentelijke politiek, licht is gedaald van 11 naar 8 procent. De interesse in de politiek neemt met de leeftijd toe (tabel 1.2). Zo is ruim driekwart van de 65-plussers tamelijk tot zeer geïnteresseerd in de politiek. Onder 18-34 jarigen is dit minder dan de helft.

Tabel 1.1

Mate van interesse in gemeentelijke politiek (%)

	21-1	11-2
Zeër geïnteresseerd	13%	14%
Tamelijk geïnteresseerd	47%	47%
Niet zo geïnteresseerd	29%	31%
Helemaal niet geïnteresseerd	11%	8%
TOTAAL	100%	100%

Bron: I&O Research, januari - februari 2018

Tabel 1.2

Mate van interesse in gemeentelijke politiek (%) naar leeftijdscategorie

		18-34	35-49	50-64	65+
Zeër geïnteresseerd	21-jan	9%	10%	19%	16%
	11-feb	10%	13%	16%	18%
Tamelijk geïnteresseerd	21-jan	36%	48%	51%	62%
	11-feb	39%	43%	51%	61%
Niet zo geïnteresseerd	21-jan	38%	30%	23%	18%
	11-feb	39%	35%	28%	17%
Helemaal niet geïnteresseerd	21-jan	16%	12%	8%	4%
	11-feb	12%	10%	5%	4%

Bron: I&O Research, januari - februari 2018

1.4 Bekendheid met verkiezingen

De bekendheid met de verkiezingsdatum is in de afgelopen drie weken toegenomen. Nu geeft 69 procent van de Haagse kiezers aan te weten wanneer de verkiezingen zijn. Dit is een stijging van 8 procentpunt ten opzichte van eind januari. Het aandeel kiezers dat niet weet in welke maand de verkiezingen plaatsvinden, is gedaald van 35 naar 29 procent.

Bij alle leeftijdscategorieën is het aantal kiezers dat niet weet wanneer de verkiezingen worden gehouden, gedaald. Vooral jongeren weten beter wanneer de verkiezingen worden gehouden. Het percentage 'weet niet' is onder 18-34 jarigen gedaald van 55 procent naar 47 procent. De helft geeft aan nu te weten dat de verkiezingen in maart 2018 zijn, tegen 40 procent eind januari. Ook onder oudere kiezers is de bekendheid met de verkiezingsdatum toegenomen.³

Tabel 1.3

Kennis van tijdstip verkiezingen (%)

	21-1	11-2
Nee, dat weet ik niet	35%	29%
Ja, januari 2018	0%	0%
Ja, februari 2018	1%	1%
Ja, maart 2018	61%	69%
Ja, april 2018	1%	1%
Ja, mei 2018	0%	0%
Ja, juni 2018	0%	0%
Ja, later	1%	0%
TOTAAL	100%	100%

Bron: I&O Research, januari - februari 2018

Tabel 1.4

Kennis van tijdstip verkiezingen (%) naar leeftijdscategorie

		TOTAAL	18-34	35-49	50-64	65+
Nee, dat weet ik niet	21-jan	35%	55%	36%	22%	16%
	11-feb	29%	47%	32%	16%	8%
Ja, maart 2018	21-jan	61%	40%	60%	75%	82%
	11-feb	69%	50%	65%	83%	89%
Overig	21-jan	3%	4%	4%	2%	1%
	11-feb	2%	3%	3%	2%	1%

Bron: I&O Research, januari - februari 2018

³ De verkiezingsmaand (maart) is genoemd in de uitnodigingsbrief. Desondanks zien we dit patroon naar leeftijd, dat overigens ook in ander verkiezingsonderzoek zichtbaar is.

1.5 Opkomstintentie

In januari zou 57 procent 'zeker' gaan stemmen als er op dat moment gemeenteraadsverkiezingen zouden zijn in Den Haag. Medio februari is dit percentage nagenoeg gelijk gebleven (59%). Zie hiervoor tabel 1.5. Doorgaans is het aandeel 'zeker wel' een redelijke voorspeller van gedrag, zoals het naar de stembus gaan. Desalniettemin denken we dat de 59 procent een overschatting is als het gaat om de daadwerkelijke opkomst. Respondenten zijn immers expliciet opgeroepen mee te doen aan het onderzoek over de gemeenteraadsverkiezingen. Mensen die helemaal geen interesse hebben en ook niet gaan stemmen, zijn ook minder geneigd mee te doen aan het onderzoek.

Wanneer we specifiek kijken naar opleidingsniveau is er een duidelijke verandering te zien. Laagopgeleiden geven vaker aan 'zeker' te gaan stemmen (dit percentage is toegenomen van 46 procent naar 56 procent), terwijl de opkomstintentie onder middelbare en hoogopgeleide Hagenaars vrij constant is gebleven (tabel 1.6). Hoogopgeleide inwoners hebben een hogere opkomstbereidheid dan laag- en middelbaar opgeleide Hagenaars.

Tabel 1.5

'Als er vandaag verkiezingen zouden worden gehouden voor de gemeenteraad in Den Haag, zou u dan gaan stemmen?'

	21-1	11-2
Zeker wel	57%	59%
Waarschijnlijk wel	25%	23%
Waarschijnlijk niet	5%	6%
Zeker niet	8%	6%
Weet ik niet / wil ik niet zeggen	5%	6%
TOTAAL	100%	100%

Bron: I&O Research, januari - februari 2018

Tabel 1.6

'Als er vandaag verkiezingen zouden worden gehouden voor de gemeenteraad in Den Haag, zou u dan gaan stemmen?' (naar opleidingsniveau)

		LAAG	MIDDELBAAR	HOOG
Zeker wel	21-jan	46%	52%	68%
	11-feb	56%	54%	67%
Waarschijnlijk wel	21-jan	28%	29%	20%
	11-feb	22%	25%	21%
Waarschijnlijk niet	21-jan	5%	4%	5%
	11-feb	6%	9%	4%
Zeker niet	21-jan	14%	9%	4%
	11-feb	7%	7%	4%
Weet ik niet/ wil ik niet zeggen	21-jan	6%	7%	3%
	11-feb	8%	5%	4%

Bron: I&O Research, januari - februari 2018

1.6 D66 levert in, top vier ongewijzigd

Medio februari gaan dezelfde vier partijen aan kop als eind januari. Deze virtuele top vier bestaat uit VVD (7 zetels), D66 (6), Groep de Mos / Hart voor Den Haag (6) en GroenLinks (5). Wel zien we binnen de top vier dat D66 wat terugzakt (6 zetels, -2), terwijl de VVD en Groep de Mos / Hart voor Den Haag beide een zetel winnen. Ook het CDA en de SP krijgen er een zetel bij, in vergelijking met eind januari. ChristenUnie / SGP is terug op haar huidige zetelaantal (1). De overige partijen zijn stabiel ten opzichte van de vorige peiling. Zie hiervoor tabel 1.7 en figuur 1.3.

Drie op de tien Hagenaren (30%) weten nog niet op welke partij zij zouden stemmen. Dat is een toename ten opzichte van eind januari, toen een kwart (25%) het nog niet wist.

Tabel 1.7 Zetelpeiling⁴

'Op welke politieke partij zou u gaan stemmen als er vandaag gemeenteraadsverkiezingen in Den Haag zouden zijn?'
Basis: iedereen die een partij kan noemen (n=1.020). Exclusief blanco, weet ik niet en wil ik niet zeggen.⁵

	PEILING											
	GR 2014		Percentage			Marge in %		Zetels		Marge in zetels	Verschil	
	%	Zetels	31-1	21-2	onder-/bovengrens	31-1	21-2	onder-/bovengrens	t.o.v. GR14	t.o.v. 31-1		
VVD	9,5	4	12,3	13,4	(11,3; 15,5)	6	7	(6 - 8)	+3	+1		
D66	15,5	8	16,0	12,8	(10,7; 14,9)	8	6	(5 - 7)	-2	-2		
Groep de Mos / Hart voor Den Haag	5,7	3	11,0	12,1	(10,1; 14,1)	5	6	(5 - 7)	+3	+1		
GroenLinks	5,2	2	11,7	10,9	(9,0; 12,8)	5	5	(4 - 6)	+3	0		
PVV	14,0	7	9,2	8,7	(7,0; 10,4)	4	4	(3 - 5)	-3	0		
PvdA	12,4	6	8,8	8,5	(6,8; 10,2)	4	4	(3 - 5)	-2	0		
CDA	6,7	3	4,5	6,9	(5,3; 8,5)	2	3	(2 - 4)	0	+1		
Partij voor de Dieren	2,1	1	4,2	5,2	(3,8; 6,6)	2	2	(1 - 3)	+1	0		
Haagse Stadspartij	11,1	5	4,0	4,8	(3,5; 6,1)	2	2	(1 - 3)	-3	0		
SP	5,5	2	3,6	4,2	(3,0; 5,4)	1	2	(1 - 3)	0	+1		
50PLUS	-	-	4,0	3,8	(2,6; 5,0)	2	2	(1 - 3)	+2	0		
Islam Democraten	3,8	2	3,5	3,6	(2,5; 4,7)	1	1	(0 - 2)	-1	0		
ChristenUnie / SGP	2,5	1	6,2	3,1	(2,0; 4,2)	3	1	(0 - 2)	0	-2		
Partij van de Eenheid	3,2	1	0,2	1,3	(0,6; 2,0)	0	0	(0 - 1)	-1	0		
NIDA	-	-	0,3	0,3	(0,0; 0,7)	0	0	(0 - 1)	0	0		
Bond voor Studenten Actie	-	-	0,3	0,2	(0,0; 0,5)	0	0	(0 - 1)	0	0		
Samen070	-	-	0,0	0,1	(0,0; 0,3)	0	0	(0 - 1)	0	0		
Haagse Toekomst	-	-	0,1	0,0	(0,0; 0,1)	0	0	(0)	0	0		
Dynamo Den Haag	-	-	0,0	0,0	(0,0; 0,0)	0	0	(0)	0	0		
Andere partij ⁶	2,7	0	0,0	0,0	(0,0; 0,0)	0	0	-	0	0		
TOTAAL	100	45	100	100		45	45					

Bron: I&O Research, januari - februari 2018

⁴ Dit betreft alle partijen die bij de start van het veldwerk op 29 januari bekend waren.

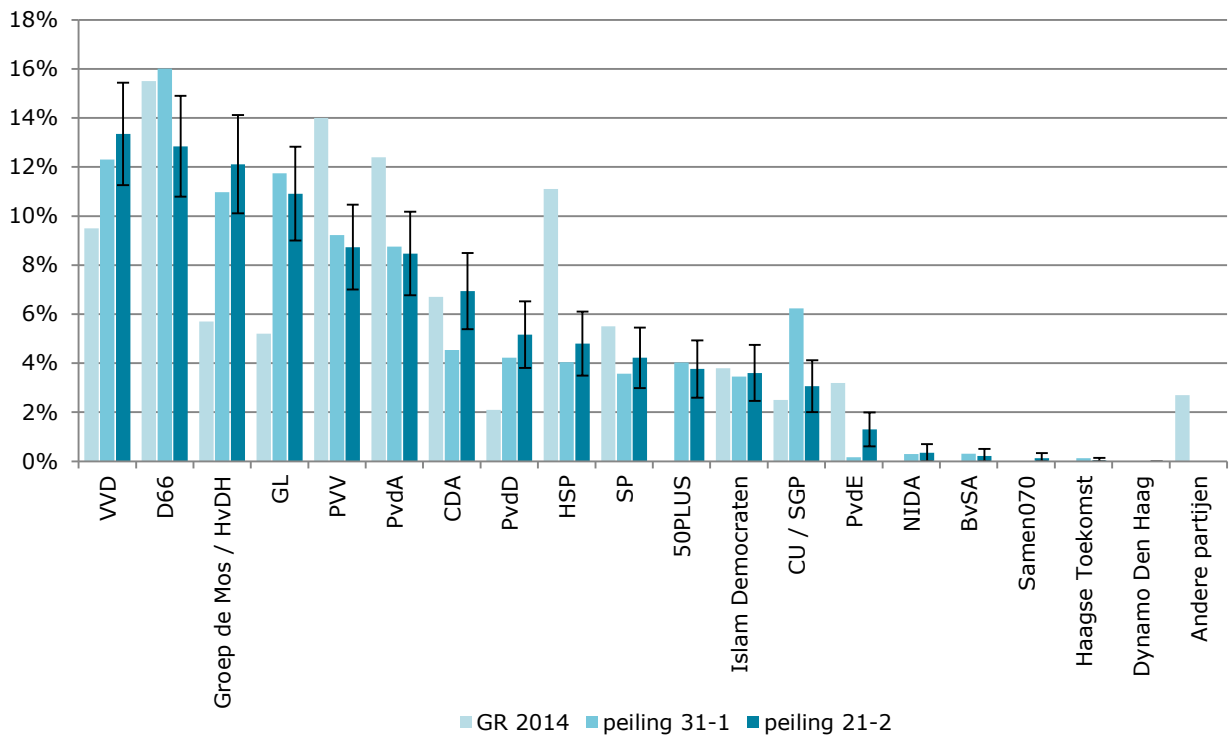
⁵ Er zijn enkele kiezers die een partij noemden die niet meedoet bij de gemeenteraadsverkiezingen in Den Haag. Dit zijn DENK (n=3), Forum voor Democratie (n=4) en de Piratenpartij (n=1).

⁶ Andere partij is een restcategorie van partijen die nu niet meer deelnemen.

Figuur 1.3

Zetelpeiling Den Haag 21 februari 2018 (%)

1.7 Welke onderwerpen zouden prioriteit moeten krijgen?

Welke onderwerpen vinden inwoners belangrijk voor de komende gemeenteraadsverkiezingen? Welke onderwerpen willen zij onder de aandacht van politici en beleidsmakers brengen? Aan de inwoners is een lijst met 26 onderwerpen voorgelegd, waaruit zij maximaal drie thema's konden selecteren die voor hen het belangrijkste zijn.

De top vijf is niet veranderd ten opzichte van eind januari. Op nummer één staat wederom *veiligheid, criminaliteit, openbare orde*, wat voor ruim een derde van de Hagenaren (37%) van groot belang is. De thema's die op plek twee en drie staan, respectievelijk *verkeer, parkeren en bereikbaarheid* (24%) en *gezondheidszorg* (21%), volgen op een behoorlijke afstand (figuur 1.4). Verder noemen minstens twee op de vijf Hagenaren *betaalbaar wonen* (21%) en *armoedebestrijding, werk en inkomen* (20%) als belangrijkste thema's voor de gemeenteraadsverkiezingen.

Sinds eind januari is er weinig veranderd in de prioriteiten die Hagenaren stellen. Enige uitzonderingen zijn de thema's *werkgelegenheid en economie* (+4%) en *duurzaamheid, klimaat, energiebesparing* (+3%), waaraan relatief meer belang wordt gehecht. Deze onderwerpen volgen direct na de top 5.

Betaalbaar wonen en onderwijs belangrijke issues voor jongeren, zorg voor ouderen

Meer dan andere leeftijdsgroepen vinden jongeren (18-34 jaar) *betaalbaar wonen* een belangrijk issue. Bij ongeveer drie op de tien jongeren (28%) staat dit thema in de persoonlijke top 3, tegen 20 procent of minder bij de 35-plussers (tabel 3.8). Eenzelfde patroon zien we bij het thema *onderwijs en kinderopvang*. Ruim twee op de tien jongeren (23%) noemen dit een belangrijk onderwerp. Onder 35-49 jarigen is dit 17 procent, terwijl minder dan een op de tien 50-plussers dit als speerpunt benoemt. Zorg is juist relatief belangrijk voor ouderen. Van de jongeren vindt 14 procent *gezondheidszorg* een belangrijk thema. Dit loopt op tot een derde van de 65-plussers. We zien in nog sterkere mate een leeftijdsverschil als het specifiek gaat om *(zorg)voorzieningen voor ouderen*. Onder 18-34 jarigen is dit geen belangrijk issue (5%), terwijl dit het op twee na belangrijkste onderwerp (32%) voor 65-plussers is, na *veiligheid* (37%) en *gezondheidszorg in het algemeen* (34%).

De thema's *veiligheid* en *leefbaarheid* staan bij jongeren wat lager op het prioriteitenlijstje dan bij 35-plussers.

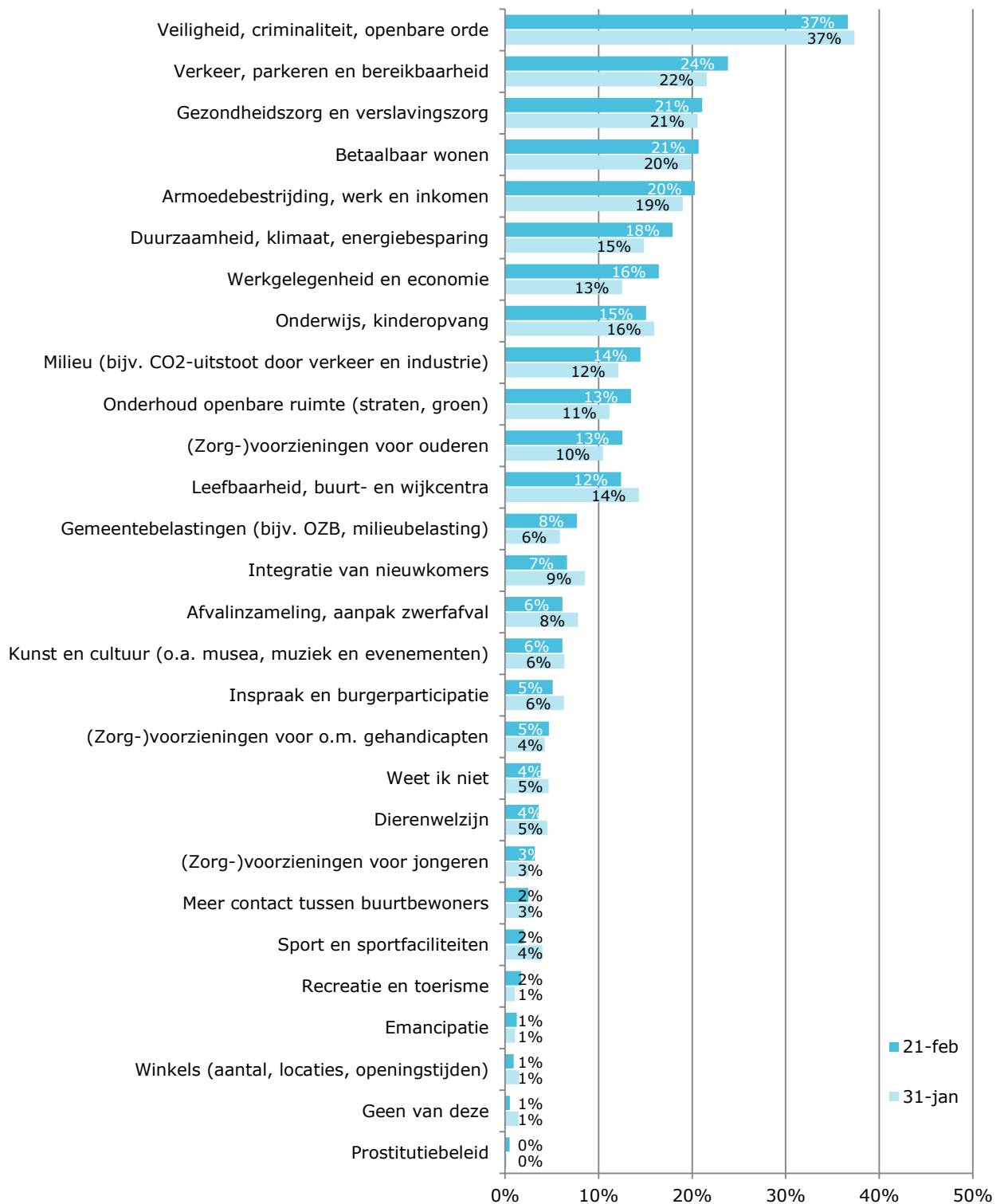

28%

van de jonge Hagenaren (18-34 jaar) vindt betaalbaar wonen een belangrijk thema voor de komende gemeenteraadsverkiezingen.

Figuur 1.4

Wat zijn volgens inwoners van Den Haag de belangrijkste onderwerpen bij de gemeenteraadsverkiezingen?
Januari – februari 2018 (maximaal drie antwoorden mogelijk)

Bron: I&O Research, januari - februari 2018

Tabel 1.8

Wat zijn volgens inwoners van Den Haag de belangrijkste onderwerpen bij de gemeenteraadsverkiezingen?

(maximaal drie antwoorden mogelijk, naar leeftijd)

THEMA	18-34	35-49	50-64	65+	TOTAAL
Veiligheid, criminaliteit, openbare orde	28%	43%	41%	37%	37%
Verkeer, parkeren en bereikbaarheid	27%	24%	17%	26%	24%
Gezondheidszorg (bijvoorbeeld thuiszorg, ziekenhuizen) en verslavingszorg	14%	19%	22%	34%	21%
Betaalbaar wonen	28%	16%	20%	17%	21%
Armoedebestrijding, werk en inkomen	21%	22%	18%	19%	20%
Duurzaamheid, klimaat, energiebesparing	20%	17%	20%	14%	18%
Werkgelegenheid en economie	20%	15%	18%	10%	16%
Onderwijs, kinderopvang	23%	17%	8%	7%	15%
Milieu (bijvoorbeeld uitstoot van CO2 door verkeer en industrie, bodemverontreiniging)	16%	11%	17%	14%	14%
Onderhoud openbare ruimte (straten, groen)	10%	13%	17%	15%	13%
(Zorg-)voorzieningen voor ouderen	5%	7%	14%	32%	13%
Leefbaarheid, buurt- en wijkcentra	6%	13%	18%	15%	12%
Gemeentebelastingen (bijvoorbeeld onroerendgoedbelasting, milieubelasting)	6%	9%	7%	8%	8%
Integratie van nieuwkomers	6%	9%	5%	5%	7%
Afvalinzameling, aanpak zwerfafval	9%	4%	5%	6%	6%
Kunst en cultuur (o.a. musea, muziek en evenementen)	6%	4%	7%	7%	6%
Inspraak en burgerparticipatie	2%	9%	5%	4%	5%
(Zorg-)voorzieningen voor gehandicapten of mensen met afstand tot de arbeidsmarkt	3%	3%	6%	8%	5%
Dierenwelzijn	4%	3%	4%	2%	4%
(Zorg-)voorzieningen voor jongeren	4%	4%	3%	1%	3%
Meer contact tussen buurtbewoners	2%	4%	3%	0%	2%
Sport en sportfaciliteiten	2%	2%	2%	2%	2%
Recreatie en toerisme	3%	1%	1%	1%	2%
Emancipatie	1%	2%	1%	1%	1%
Winkels (aantal, locaties, openingstijden)	1%	1%	1%	1%	1%
Prostitutiebeleid	1%	1%	0%	0%	0%

Relatief belangrijke thema's voor leeftijdsgroepen zijn groen gemarkeerd.

Bron: I&O Research, februari 2018

2. Onderzoeksverantwoording

Peiling eind januari

I&O Research heeft een representatief onderzoek uitgevoerd onder de kiesgerechtigde inwoners van Den Haag (18+). Dit onderzoek werd uitgevoerd van maandag 29 januari tot en met zondag 11 februari 2018.

In totaal namen 1.680 inwoners van Den Haag aan dit onderzoek deel.

Om tot een zo representatief mogelijk beeld te komen van de opkomst- en stemintentie van Hagenaren zijn drie steekproefbronnen ingezet:

- 1 I&O Research Panel.** Alle inwoners van Den Haag uit het panel zijn benaderd voor een online enquête. Vooraf is gevraagd of men nog in de gemeente Den Haag woonachtig was.
- 2 BRP-steekproef.** Hierbij is een bruto-steekproef van 5.000 inwoners (18+) getrokken uit de Basisregistratie Personen (BRP) van de gemeente Den Haag. Inwoners zijn per brief benaderd om de enquête online in te vullen. Er is één herinneringsbrief gestuurd. Op aanvraag was een schriftelijke vragenlijst beschikbaar, die men met een gratis retourenvelop naar I&O Research kon terugsturen. Daarnaast zijn deelnemers uit de BRP-steekproef van peiling 1 benaderd die hun e-mailadres bij het invullen van de vragenlijst hadden achtergelaten. Zij hebben toestemming gegeven om te worden benaderd voor vervolgpelingen.
- 3 Face-to-face-veldwerk.** In de tweede week is bepaald in welke wijken en buurten de respons achterbleef. In deze buurten is willekeurig een aantal straten geselecteerd, waar enquêteurs van I&O Research huis-aan-huis hebben aangebeld. Daarbij kregen zij de instructie mee om te vragen naar de jongste kiesgerechtigde bewoner (18+). De enquête kon ter plekke op een iPad worden ingevuld.

Het grootste deel van de respons (40%) bestaat uit deelnemers afkomstig uit de BRP-steekproef. Verder zijn 436 deelnemers face-to-face benaderd (26%) en zijn 340 deelnemers afkomstig uit het I&O Research Panel (20%). Deelnemers uit de BRP-steekproef van peiling 1 vormen 13 procent van het totaal. Zestien deelnemers (1%) hebben een schriftelijke vragenlijst ingevuld.

Tabel 2.1

Verdeling respons naar steekproefbron (%)

STEEKPROEFBRON	AANTAL	%
Basisregistratie Personen (BRP) (nieuwe steekproef t.b.v. peiling 2)	674	40%
I&O Research Panel	340	20%
Face-to-face-veldwerk	436	26%
Schriftelijk	16	1%
Aangemeld via BRP-steekproef peiling 1	214	13%
TOTAAL	1.680	100%

Weging

De onderzoeksresultaten zijn gewogen op geslacht, leeftijd, opleiding, stadsdeel, etniciteit en stemgedrag bij de gemeenteraadsverkiezingen in 2014. De weging is uitgevoerd conform de richtlijnen van de Gouden Standaard. Hiermee is de steekproef representatief voor de kiesgerechtigde inwoners van Den Haag (18+), voor wat betreft deze achtergrondkenmerken.

Omgang met bijzondere persoonsgegevens

De indeling naar etniciteit is bepaald aan de hand van het geboorteland van de respondent zelf en diens ouders, conform de CBS-definitie. Deze gegevens zijn verzameld met uitdrukkelijke toestemming van de respondent. Dit geldt ook voor de overige bijzondere persoonsgegevens, zoals historisch stemgedrag en huidige stemvoorkeur.

Het stemgedrag bij de gemeenteraadsverkiezingen in 2014 is gebaseerd op een enquêtevraag en berust daarmee op de herinnering van de respondent.

Marges

Bij onderzoek is er sprake van een betrouwbaarheidsinterval en onnauwkeurigheidsmarges. In dit onderzoek gaan we uit van een betrouwbaarheid van 95 procent.

Bij de zetelpeiling wordt gerapporteerd over het aantal personen dat een partij kan noemen (n=1.020). Hierover is dus ook de onnauwkeurigheidsmarge berekend.

Met 95 procent betrouwbaarheid kunnen we bijvoorbeeld stellen dat de VVD scoort tussen de 11,3 en 15,5 procent. In zetels vertaald betekent dat de VVD met 95 procent betrouwbaarheid tussen de 6 en 8 zetels zou halen. Bij de kleinere partijen is de onzekerheidsmarge kleiner.

Afronding

Door afronding tellen de percentages soms niet op tot 100 procent.

I&O Research Panel

Het I&O Research Panel is geworven op basis van aselecte personen- en huishoudensteekproeven op traditionele manier (geen zelfaanmelding). De respondenten hebben geen financiële vergoeding gehad voor hun aanmelding voor het panel. Ook voor deelname aan dit onderzoek kregen respondenten uit het I&O Research Panel geen vergoeding.

I&O Research

I&O Research is een maatschappelijk betrokken bureau voor beleids- en marktonderzoek. Het is onze missie bij te dragen aan beter onderbouwde keuzes van onze klanten, op basis van onderzoek en advies. Wij werken voor overheids- en non-profitorganisaties. I&O Research is de laatste jaren gegroeid tot het zevende marktonderzoeksbureau van Nederland. In de sector 'overheid & onderwijs' is I&O Research de nummer 1 (volgens de MarktOnderzoeksAssociatie, MOA, 2017).

I&O Research heeft vestigingen in Amsterdam en Enschede.

I&O Research is lid van de MarktOnderzoeksAssociatie (MOA), maakt deel uit van de Research Keurmerk Groep en onderschrijft de internationale ICC/ESOMAR-gedragscode voor markt- en sociaalwetenschappelijk onderzoek. I&O Research is ISO 9001-, ISO 20252- en ISO 27001-gecertificeerd. Het online onderzoekspanel (I&O Research Panel) is ISO 26362-gecertificeerd. Dit is de norm voor online en offline access panels.

Meer informatie

- Peter Kanne, 06-31943707
- Laurens Klein Kranenburg, 053-4825025

*Overname uit deze publicatie is alleen toegestaan met expliciete vermelding van **I&O Research** als bron.*

